

FORMY POLIFONICZNE

FAKTURA POLIFONICZNA to technika kompozytorska łącząca ze sobą dwa lub więcej głosów w ten sposób, że każdy z nich snuje własną linię melodyczną, a wszystkie dają całość o zadowalającym brzmieniu.

Rozróżniamy 2 rodzaje polifonii:

1) polifonia imitacyjna:

a) ściśle to KANON (linię głosu rozpoczynającego, powtarzają kolejne głosy z pewnym opóźnieniem) lub FUGA;

b) swobodna - powtarzanie melodii (motywu lub tematu) występującej w jednym głosie, przez inny głos z pewnymi zmianami; ten typ polifonii może wystąpić w INWENCJI ;

2) polifonia kontrastowa - dwa głosy (w utworze 2,3,4,5-cio głosowym), wykonują jednocześnie dwie różne melodie, które ze sobą współbrzmia, dając zadowalającą całość (np. FUGI dwutematyczne).

INWENCJA- (łac. *inventio*= wynalazek, pomysł) - krótki instrumentalny utwór polifoniczny oparty na imitacji, zbliżony do uproszczonej fugi.

FUGA - (łac. *fuga* = ucieczka) - forma muzyki polifonicznej, o wyraźnym temacie, która osiągnęła szczyt rozwoju w twórczości J. S. BACHA;

Temat pojawiający się w jednym z głosów, powtarzany jest w odległości kwinty przez drugi (tzw. **odpowiedź**), a następnie przez pozostałe głosy. Kolejność wchodzenia głosów nie jest stała (fugę może rozpocząć każdy głos). Odcinek fugi, w którym temat pojawił się we wszystkich głosach, to **przeprowadzenie**. W całej fugie może być 3, 4 lub więcej przeprowadzeń.

Pierwsze przeprowadzenie stanowi **ekspozycję fugi** i jest zazwyczaj **kompletne**, tzn., że temat pojawia się tyle razy, ile jest głosów (w fugie 3-głosowej, temat pojawi się 3 razy, a w 4-gł. 4 razy itd.) Kolejne przeprowadzenia mogą być **niekompletne**, tzn. temat pojawia się nie we wszystkich głosach lub **nadkompletne**, jeżeli temat pojawi się w którymś głosie dwukrotnie.

Ekspozycja jest zawsze utrzymana w tonacji głównej. Następne przeprowadzenia ukazują temat w innych tonacjach. Ostatnie przeprowadzenie powraca do tonacji zasadniczej i może w nim wystąpić **stretto** polegające na tym, iż następny głos wchodzi z tematem, zanim pierwszy zdąży go ukończyć.

/-----/

/-----/

/-----/

W fugie występują **łączniki** czyli miejsca, w których żaden głos nie wykonuje tematu. Rozróżniamy łączniki **wewnętrzne** (w ramach przeprowadzeń) i **zewnętrzne** (pomiędzy przeprowadzeniami). Przejście z tematu do łącznika (**ł.w.**= łącznik wewnętrzny) i z przeprowadzenia do łącznika (**ł.z.**= łącznik zewnętrzny) jest płynne.

Głosy w fugie, nazywają się jak głosy wokalne: S = sopran, A = alt, T = tenor, B = bas.

Przykładowy schemat **ekspozycji** fugi 4-głosowej:

```

                                                l.z.
                                                S/-----/^^^^^^
A/-----/^^^^^^
      T/-----/^^^^^^
                B/-----/^^^^^^
```

Fugi mogą występować jako samodzielne utwory na **organy, fortepian, orkiestrę** lub **chór**.

Formę fugi może mieć również część składowa SUITY, SONATY lub SYMFONII.

